

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1969 ч.
ЯНВАРЬ
18
СУББОТА
№ 15 (7884)
Өртөө 2 көп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН УЛУСТАРЫНГА

«Союз-4» болгаш «Союз-5»
космос корабльдеринден ком-
мунизмни эрес-маадырлыг
туртуктуу улус совет улус-
ка изиг байыры чедиривис.
Космонавтар:
Шаталов, Волюнов,
Елисеев, Хрунов.

СОЦИАЛИСТИК ЧУРТТАРЫНХ УЛУСТАРЫНГА

«Союз-4» болгаш «Союз-5»
совет космос корабльдеринден
социалист чурттарын
ажыгы чоннарыга изиг ба-
йыры чедиривис. Бистиң
улустарымыстың найрады
болгаш кады амылжыггазы
бытыгып, чететелип тура.

Космонавтар:
Шаталов, Волюнов,
Елисеев, Хрунов.

«Союз-4»-түн соон дарый космосче

«Союз-5»-ти
улай салып үндүргөн
бис.
Октаргайга
сурлуг парад көргү-
зүлөш.
Олар кады ужул чорлар,
ура, ура!
К. Байкаранын шүлүү.
В. Волченконун чуруу.

СЭТА-нын дыңнадылары

„СОЮЗ-4“ болгаш „СОЮЗ-5“

КОСМОС КОРАБЛЬДЕРИ БӨЛҮК

УЖУДУУШКУНУН ҮРГҮЛЧҮЛЭЭН

Башкалган соонда «Союз-4» болгаш «Союз-5»
космос корабльдерин бөлүк ужудуушкунун үргүлчү-
лөөн.

Ийн корабльдерини экипажтары боттарынын
ажыл программасын чедишкенин күөсеткен.

«Союз-4» корабль экипажынын чаа кижигинери
космонавтар Е. В. Хрунов биле А. С. Елисеев бот-
тарынын ажылдаар олуттарына таарыштынып ал-
ган, корабль системаларынын ажылдарын хынаан
болгаш ужудуушкун программасында көрдүнгөн
хайгааралдарын болгаш шенелдерин күөсеткен.
Ажык космоска шенелдер программасын бот-
тандырган болгаш бир корабльден өске корабльге
келген соонда космонавтарын кадынын байдалы
эки. Бир корабльден өске корабльге келир үдө
улул бергелерге таварышпаанын, ону бүүрүлдиг
күөсеткенин олар дыңнаткан, чүге дээрге ажык
космосче үнеринин болгаш бир корабльден өске
корабльге келиринин бүгү хемчеглерин чер кырынга
белеткел үзүндө болгаш кыска үениң деңиз чок
байдалдарында самолёт-лабораторияга ужудууш-
куннар үзүндө эки эрттирген.

Москваны-биле 18 шак 30 минута турда космо-
навтар Е. В. Хрунов биле А. С. Елисеев дыштаныр
өрээлге келген. В. А. Шаталов корабльдин кабина-
зынга дыштанган.

«Союз-5» корабльдин командири Б. В. Волюнов
болууну программасын күөсеткен соонда Москва-
ны-биле 18 шак 30 минута турда удууру-биле база
тускай өрээлде келген.

Телеметриянын медээлерин болгаш космонавтар-
нын илеткелдерин эзууга аларга, экипажтын ка-
дынын байдалы тергенин эки, корабльдеринин бү-
гү системалары өй-тавында ажылдап чоруур.

«Союз-4» болгаш «Союз-5» космос корабльдерин
нүн бөлүк ужудуушкунун үргүлчүлөшкөн. Мос-
кваны-биле 17 шак 32 минута турда корабльдер
Совет Эвилелинин девицээринден радио-биле көс-
түр зонадан үнгөн.

Бөгүн, 1969 чылдын январь 17-де, Москваны-
биле 3 шак 33 минута турда «Союз-4» болгаш
«Союз-5» космос корабльдерин Ыраккы Чөөн чүкте

хайгаарал пунктуларынын радио-биле көстүр зона-
зынча кирген.

Эки удуп, сула шимчээшкенин кылып, чунуп, эр-
тен эки чөмчөнгөн соонда ийн корабльдерини эки-
пажтары корабльдин иштиги системаларын хы-
наан болгаш шагын деңизге алгаш, бөлүк ужудууш-
кунун үшкү хунунда айтыкан программаны күөсе-
дип эгелээ.

«Союз-4» болгаш «Союз-5» корабльдеринин ко-
мандирлери программада көрдүнгөн элээн шенел-
дерин, хайгааралдарын болгаш чурукка тыртты-
рарын күөсеткен.

Космонавтар Е. В. Хрунов биле А. С. Елисеев
бир корабльден өске корабльге келгенин болгаш
корабльден дашкаар ажылдын түнелдерин ко-
рабль журналдарына бижээ.

Корабльдерини командирлеринин илеткелдерин
эзууга аларга, экипажтын бүгү кижигинеринин
кадынын байдалы тергенин эки, корабльдеринин
бүгү системалары өй-тавында ажылдап чоруур.

«Союз-4» болгаш «Союз-5» космос корабльдерин
нүн бөлүк ужудуушкунун үргүлчүлөшкөн.

Москваны-биле 9 шак турда «Союз-4» корабль
Черни 48 удаа, «Союз-5»—32 удаа дескинген.

«Союз-4» корабльдин экипажы ужудуушкунун
программасын эзууга кино-чурук тырттарын бол-
гаш шенелдерин күөсеткен, корабльден репор-
тажы чоруткан.

«Союз-5» корабльдин командири корабльдин
башкарылга болгаш угулар системаларынын ше-
нелдерин кылган.

Корабльдин системалары өй-тавында ажылдап
чоруур, корабльдин тускай өрээлдеринде базыш-
кын, температура болгаш шык айтып каан хемчээ-
линде.

Космонавтарын кадынын байдалы тергенин
эки, омак-сергек. Олар-биле радио харылааанын
доктаамал эки тудуп турар. Харылаанын шына-
ры эки. Ийн корабльдин космонавтары аразында
чуугалажып чоруурлар, олар омак-хөгүлү, башта-
ныр.

„Союз-4“ космос кораблинин ужудуушкуну чедишкенин доозулган

Ужудукчу-космонавтар эштер В. А. Шаталов,
А. С. Елисеев болгаш Е. В. Хрунов составтыг эки-
паж башкарган «Союз-4» космос корабля ужу-
дуушкунун айтыкан программасын чедишкенин
күөсеткен соонда бөгүн, 1969 чылдын январь 17-де
Москваны-биле 9 шак 53 минута турда Совет Эви-
лелинин девицээринден айтып каан районуна
— Караганда хоорайнын соңгу-барынын талазынча 40
километр ырак черге хонупкан.

Космонавтарын кадынын байдалы эки.

Дүжүп бадарынын мурнуу чарында «Союз-4»
корабльдин экипажы шенелде чорудар эртем аппа-
ратуразын болгаш кино-чурук тырттырган мате-
риалдарын салып бадар аппаратка шыгжап сука-
кан. Космонавтар кресло-олудунга бижгандыр
колуннаып алган. Корабльдин командири хол-би-
ле башкаар чигелээшкенин күөсеткен болгаш ай-
тып каан чоругу үзүндө бадышкынын програм-
ма эзууга чоруткан.

Орбитанын санап каан хемчээлине оожургадыр
шимчедикчини ажылдаткан, ол шимчедикчи чогуур
хемчээлине ажылдай бергеш, орбитага дүргөн чо-
руун оожумнаткан, корабль дүжүп бадарынын уг-
ланышкынынче шилчээ.

Оожургадыкчы шимчедикчини ажылдадыр со-
саткан соонда орбита өрээлинден дүжүп бадар
аппарат космонавтар-биле кады аңгылаан берген.
Дүжүп бадар аппарат аэродинамиктиг шынарын
ажыглавышаан, атмосферага башкарылгагы ба-
дышкыныч шилчээ болгаш хондуруушкунун ай-
тып каан районуна келген, анза парашют система-
зы болгаш чымчак хондуруушкунун шимчедикчи-
лери аппараттын черге бир ден дески чоорту чым-
чак хонуушкунун хандырган.

Хонган черинге космонавтар В. А. Шаталов, А. С.
Елисеев, Е. В. Хрунов оларын хайгаарал бөлүктүн
төлээлччилери, өнүктери, спорт комиссарлары,
журналистер уткаан.

«Союз-4» космос кораблинин ужудуушкуну че-
дишкенин доозулган.

«Союз-5» космос корабли ужудуушкунун үргүл-
чүлөш турар. Космонавт Б. В. Волюнов ужудууш-
кун даалгазында көрдүнгөн хемчеглерин күөседип
турар. Оон кадынын байдалы тергенин эки. Ко-
рабльдин системалары өй-тавында ажылдап чо-
руур.

Магалыгы!

Өөрүшкү болгаш чоргаарал,
Совет техниктиг бодалдык ба-
за бир чаа чоргадыкчы ажы-
дышкынын боттаныш-
кынын — «Союз-4», «Союз-
5» космос корабльдеринин ду-
гайып бодан келирге, кижя-
ның бажынга ыдыг мага-
лыг бодалдык кирип, сеткил-
сагыштын ханы өөрүшкүнүн
отуруп, чаа-чаа ажыл-херек-
терге кижяны улам сорук
кирип келир-дир.

Аңаа совет спортчулар бү-
гү совет улус-биле, делегей-
нин дешилателин бүгү кижя
терелгетени-биле кады аажок
сүрүп, магалдык турар.

Совет космонавтар отряды-
нын төлөөлери, эрес-дидим
ужудукчулар Владимир Алек-
сандрович Шаталов, Алек-
сей Станиславович Елисеев,
Евгений Васильевич Хрунов
көрдүнгөн программаны че-
дишкенин күөсеткен, те-
рөөн не-чериянча медали-
чалгай ээл кээ. Төрөөн чурт-
ка айтылалык берип турары-
нарга өөрүп түр бис.

Исаид ХАСАНОВ,
спорт мастери.
Кымыл хоорай.

Октаргайже базым

Совет эртемниң чаа тиле-
генин дугайында дыңнады-
лар бүгү чуртту эргий ужу-
га берди. Дораан-на Г. Т. Бер-
говойнун чоотта чаа ужу-
дуушкуну, планеталар ара-
зынын автоматтыг «Вене-
ра-5», «Венера-6» станцияла-
рынн шуужуп үнүп, октар-
гайже кылалы кынын берге-
нин эргилдир сагыштылады.
Мыа бө кыска үениң дүргү-
лүдө мынча хой нарын, бер-
ге херектерин улаадыра бү-
дүрүп, боттандырып турары
дээр бистиң Совет Төрөөн
чуртувустун күчү-шылдыкын
дедибелге чок улгатканын.

көстүшкүнү-дүр!
Космонавт В. А. Шаталов-
тун башкарганы «Союз-4»
корабльдин ужудуушкунга
мага ханып четтикпей туру-
вуста-ла, орбитага Б. В. Во-
люнов баштаан үш кижя эки-
пажыг «Союз-5» ужудул
үчкүн деп өөрүшкүдү ме-
дээ келген кайгамчык-тыр!

Экипажтыг космос станция-
ын Тываның «Хиндик чок»
арыг дээр-биле, ушкан сыл-
дыстар дег чайыннамы эртер,
оларын эдери көрүп турган
киже бүрүз: «эмдик аятта-
рылар» эки өрөдип, ааны-
чадын билип алган, аян-чо-
рууңар дооскан, аванар бол-
ган эргилг чөричере эон
чанып келиңер, маадырлар!
ашкирлер.

Космонавтар ужудул үнүп
тура биске «Ужурашкыже
байырлыг!» дээн, анза харын
кылдыр совет кижяларын
сеткилениң ханызында ми-
ليون-миллион «Ужурашкыже
байырлыг!» деп идегелдин,
чоргааралдын, малаашкынын
буянын өстери чангылан-
ган. Үш маадыр эон келген,
ам эш Волюновтун чоруу чо-
гузу! Үдө бүтсүн!

Д. КУУЛАР,
эртем ажылдакчы.

ПЕНСИОНЕРНИН ЙӨРЭЭЛИ

Улул Ленинниң төрттүнгөн хунунден
бээр чус чыл болурунун бүдүрүлгү чылы
— 1969 чыл Октябрьдин төрөөн чуртуна
каптагайып кайткан маадырлыг шы-
гаралдар-биле эгелзөн. Октаргайын кы-
дыг-кымыгаар чок делгеминде Мрак-
улак оруун сууип, планеталар аразынын
автоматтыг «Венера-5», а оон соонда «Ве-
нера-6» деп совет станциялары ужул бар
чоруур. Ол кайгамчыктыг болуушкунун
соон дарый Совет Эвилелинн хамаатызы
Владимир Александрович Шаталов баш-
карган «Союз-4», а оон чандык-ла хонган-
да Борис Валентинович Волюнов коман-
дирлээн үш кижя экипажтыг «Союз-5»
деп космос корабльдерин делегейни дес-

киндир эртем-шимчелдиг аян-чоруун
кылыры-биле ужул үнүшкөн. Бир хонган-
да маадырлар корабльдерин зоопулаш-
тыр башкарып, төрт кижя экипажтыг
чандык бүдүн космос станциязы кылдыр
тудуштурупкан.

Совет эртемденериниң, инженерлериниң,
техниктериниң, ажилчыларын каттыш-
кан демиг чогадыкчы ажылынын түн-
вөлү-делегейде эң баштайгы экилдегит
космос станциязынын чоруу чогаан, совет
улустун эрес соруккур оолдарынын үлө-
сү моон-даа сонгаар чогул турду.

С. ТАНОВ,
Пенсионер.

БУЯННЫГ АЖЫЛДЫН КИЖИЛЕРИ

Совет улустун ажил-херээ, бүгү кичээлгеи коммунист
партиянын болгаш социалистг ирүрүнүн үндөлөкчи,
делегейни амылчы чоннарыныг улул баштыгызы болгаш
башкызы В. И. Ленинниң төрттүнгөн хунунден бээр чус чыл
оюн төлөпиг уткуурунча уланган. Ол төгүлүг хунге алдар
болдурган социалистг чарыш калбарын, улул ажил-херектер
хайынгып турар. В. И. Ленинниң өөрдигин чонга тайылбыр-
лаар, Ленинниң идеяларын тинилгезип чыраар, партиянын
политиказын чонга чедирер хүлээлге бистиң солунарымыс-
на онаажып турар.

Совет улустун мадерели, культурулг деңгели бедзэн. Ын-
чангаш парлагга кижиге агарынын, аш-чөмчөг чугулазы
ышкаш негеттинип турар. Парлагга—чонуну, ол хун бүрү
чон-биле харылаалыг, кижизидикчи салдарлыг. Ынчангаш
бистиң солунарымыстың тиражы чыл келген тудум улам на-
вудеп, республика солунарынын бүгү ага үнер тиражы ам
45 муң экземпляр ажып турар. Оон иштинде «Шын» солун-
нун тиражы 15 муң чедип турар.

Коммунистг партиянын, Совет казаның шийтирлерин,
Төрзөн чуртувуста болгаш бистиң республиканың амыдыра-
лында болуушкунарын чонга солун дүргөн чедирип, дэмчи-
лып бээр. Тожу, Мөңгүн-Тайга, Вур ушкаш ыраккы район-
нарда парлагганы Кызылдан самолёт-биле чедирип турар, а
район иштинге солунарын, журналдарын, албанның болгаш
хуунуң-даа чагаа-бикитерин почтачылар чонга тарадып че-
дирер.

Өг-бүлө бүрүзүнүн эртемниң-не эң күзөңчиг аалчызы —
почтачы. Ол озадай берген таварылгада «почта читкен,
солуннар, сеткүүлдер, чагаалар чүге келбей барды» деп өг-
бүлениң кижилери сагыш четтикпей айтырып эгелээр. Ол
черле билидигир. Чүге дээрге, почтачынын ажылы хундулуг,
буяны улуг. Бүдүрүлгөжө хун бүрү ажылдап чорутарынын
мурунда типография бүдүү чытталып турар, чаа парлаггы-
нып үнгөн солуннардын иштиги болгаш дашкыны байдалды
сөөлүг чаа чүүлдерин номчуп алыр, партиянын болгаш куру-
нениң политиказынын айтырыларын билип алыр. Төрзөн
чуртуң чагай чоруунга боттук үлүг-хууун кирир төлзөдө,
бөгүн кылза чогуур чүүлүн улам бүзүрелди-биле мадерел
билгеш, чүткүл-сорукуг ажылдап кириптер болгай.

Ынчангаш почтачы кижя партиянын болгаш казаның по-
литиказынын чон өртүзүңа негеттериники, чүткүлдүг че-
гадының ажылы кижилериниң кылгырычызы кылдыр са-
наттынар эргилг. Оон ыңай кижилерин ырак-узан че-
рлерде төрелдеринин, эргим чөөк таныштарынын чагаа-ха-
рылаазынын чедирикчи болганда, ол кижя бүрүзүңе ку-
зөңчиг аалчы, чагай мадерелерин дэмчидыкчызы болур.

Колхозчу-даа, сөөк ажылычы-даа, ыраккы оларда мал-
чын-даа, өрөгө бүрүзү-ле почтачынын келирин күзөлдө-би-
ле манал, өөрүшкүлүг хүлээп ап турар. Чонун күзөңчиг аал-

чылары болуп, идепкейлиг ажылдап турар почтачылар ре-
спубликада найы хей. Оон кичээлге Бай-Тайга районунун Тээ-
лиде Ленин өрдениң эдилекчиси С. Дуу-Дарый, Чөөн-Хөм-
чиктин Чадаана хоорайда Т. Сат, Вурунун «Нызыл туң» кол-
хозта О. Сарыг, Наа-Хеминиң Иланикада У. Ензак болгаш өс-
келерин-даа айтып болур. Олар ажылын чүгүл парлагга та-
радыры-биле кызыгаарлапайн. 1969 чылдын чагыдылганын
эки организацистың, тус бүрү харылап турар черлеринде өрө-
ге бүрүзүнүн хей чагыдылгалыг турарын чедип албышаан,
агитатор хүлээлгезин база ак сеткилдиг күөседип турар.

Почтачынын ажылы харысалгалыг болгаш хүндүткелдиг.
Найы-ла колхозтар, сөөктөр, бүдүрүлгө, албан организация
черлеринин удуртучулары, ында партия, совет органын
почтачынын ажылына таарымчалыг байдалды тургускан бол-
ду. ында номчуучулар парлагганы оза чонка ап турар.
Вур районунун ажил-агыйларында почтачыларын ажил-
дарына таарымчалыг байдал тургустунган — транспорт-
биле хандырган.

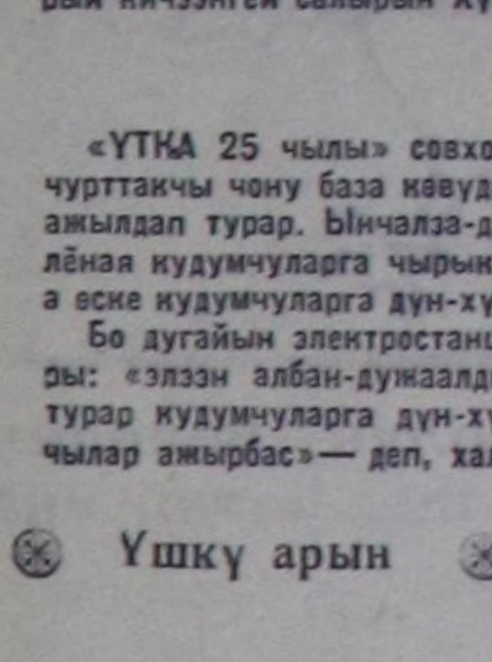
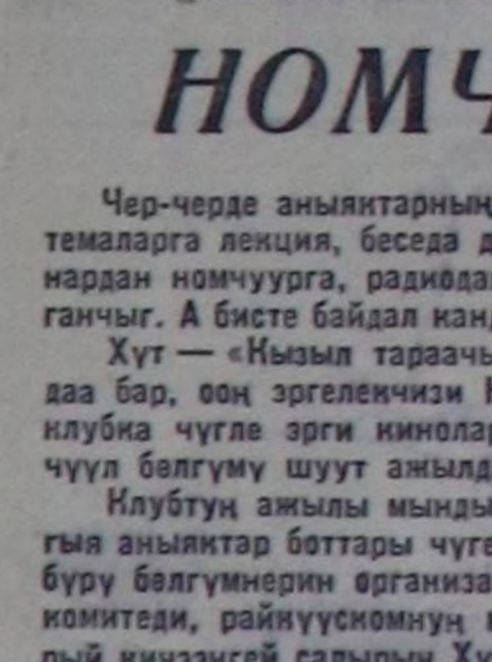
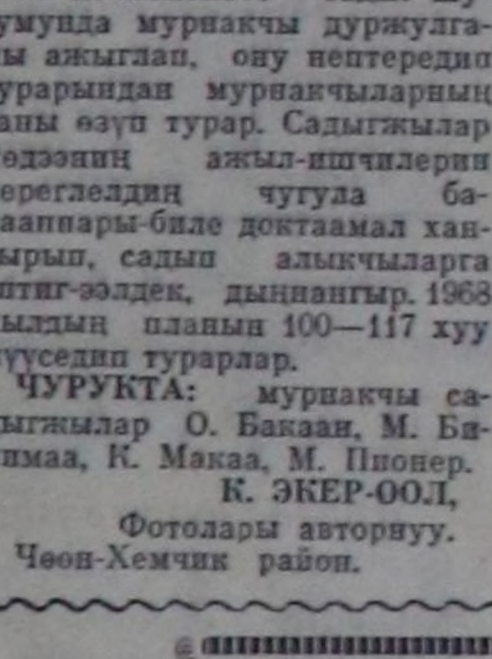
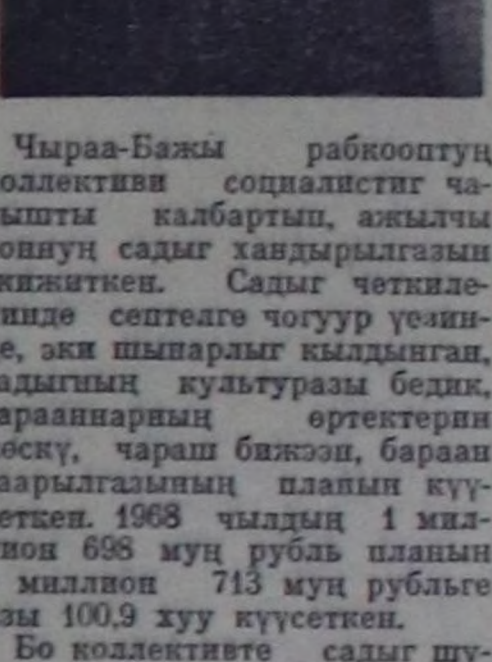
Чамдын черлерде почтачынын ажылында Байдал ыдыг
зөөс. Чөөн-Хемчикте «Большевик» колхозтун баштаар чери,
партом, Шени мадээ Совет почтачынын транспорт-биле хан-
дырбаанындан ыраккы одаларда малчынаа чагыдылгала-
рын он ажыг хонутарда озадай ап турар. Ол ышкаш «Сут-
Хөл» сөөктүн Манчуректе, Хөлчүктүгдө, Чечеткиде мал-
чынары, Улул-Хемде «Улул-Хая» сөөктүн Алды-Шынаа
суурунун чурттанчылары чагыдылганын улул озадашыны-
ны ап турар.

Почта тарадылганынын ажылы чонунун парлагга чагыдыл-
газы-биле шуут холбаалыг. Бо дугуйн чамдын черлерде ба-
гай организастап турарын «Тилеке» сөөктө байдалдан
чикити айтып болур. Хыналда, негелде чок удуртулганын
уржуукаан чонун дыка хей чагыдылга ашкызы самчыгад-
тылган. Мындай байдал-биле моон сонгаар шийтирлг дөм-
сегир черек.

Почтачынын ажылын чигедиринге хоорай болгаш мадээ
Советтеринин күөсөңки комитеттери, коммунал хандырылга
албан черлеринин удуртучулары болгаш чагынылар ботта-
ры улуг дузаны чедирер ужурулуг. Чүл дээрге, чамдын хоо-
рай болгаш суурларда кудумчу аттарын бижил аспаан, ба-
жынар дугаарлары булалчак, чагыкчыларын бажыкчыларын-
да тускай почта хааржактары чок болгандыр. Мындай уржук-
тар почтачынын ажылына шалтыктыг. Моон сонгаар ыдыг
байдал-биле партия, совет организацилары элтегил белбас,
почтачынын ажылынын негелдизин бедидери чугула.

Совет парлагга, оон мога чок тарадылгылары — почта-
чылар коммунистг тургустунгун чугула сорулгаларын боттан-
дырарыне ажылы чонунун бүгү күжүн моондээ дээш дөм-
сеге боттарынын күжүн харамнамастар.

АЖЫЛЧЫН
КООПЕРАЦИЯ

ЭСКЕРТИНМЕС
МЕРГЕЖИЛДИН
КИЖИЛЕРИ

КУЗЕНЧИГ ААЛЧЫ
Эрг-Барлык — Барыш-Хем-
чикте улут суурларын бирээ-
зи. Оон ужу-кыдыныга үндүр
өргө бурзун эргияр ындыг-
да белем эвес. Ынчалза-да
улут эвес сумка чүктөн, па-
зылай берген, ортук сынны
кижи кудумчуларга бо-ла
көөр бис, суурун хүне ол
ийи катап эргияр. Ол кымма?
Бодуй-оол Хомушук Ак-ооло-
вич-дир.

Эш Бодуй-оол 1958 чылдан
бээр почтачылан келген. Суу-
рун өргө бурзунге күзөнчиг
аалчы. Ол чүгө почта тара-
дырынга кызматташтырмай,
паралла бижилгелерини үе-
зилде илдепкелгил, организаци
чорун көргүзүп, кым чүгү
чагылып алза экл дээр дуга-
йында сумени берип, кызы-
мак ажаллаан.

Бодуй-оол Хомушук хой
урууларын, биче чаштарын
кижиздеринге үлгөргө ала.
Почтачылан ажаллап келген
үзгөндө ол кым уаа шаңнал,
макталды ал келген.

А. Халбыч.

ЕЛЕНА УГБАЯ
Тоора-Хем суурда районун
кинотехнизи кассири Еле-
на Гавриловна Ефимовна
чурттакчы чон хүндүлөп, мак-
таарлар. Ол мактал чөптүг.

Эш Е. Ефимовна районун
Культура бажынында 12 чыл
ажылап турар. Бо үенин дур-
гузунда акша-хорөгү дуга-
далы болгаш оон ажалын
талазы-биле хомудалар турп
көрбөз.

Ол чүгө кассир хүлээлге-
зин күтүсүп турар эвес, оон-
биле кады илдепкелгил хой-
нигини, коллективте проф-
өзил комитетини нежигүгү.
Ону дирекция чери каш уаа
хүндүлөп бижик-биле болгаш
өртөктүг чүгүлдер-биле шаң-
наан.

Д. Байыр-оол.

Кижик, чеде бээр бис. Бир эвес
клуб соок, хиралт болза кал-
дыг-даа солун концерт, кино
болуп турза кижиг дүргө-не
чыгып бажыңче чорутпартын
болбай бээр болгай. Улут-Хем-
нин Чодураа суурда ындыг
эвес.

Кыштын кандыг-даа соогун-
да бистин кудумчу чыгып,
булут-ла чонуну культуруг
аштанылганын ола болуп
турар. Бо талазы-биле одакчы
Доспан Дайын-оолдун кызы-
маккай куш-ажылы улут-хуу-
нун база айтыр керек. Кышкы
үеде олаккын ажалы хы-
рысалгалыг, өрт айымы бол-
базын база хайгаарар. Оон ка-
лайы Уйгун база думалажып
турар. Оларын ак сеткилде
ажыл-ижиңге чон чоргаарла-
нып, мактал турар.

Дайын-оолдар 6 уругут.
Уругуларын кижизилгезин-
че эки сагыш салып турарын-
да школада 3 уругун өрө-
дигези, чуруму база эки.

С. Ондар.

Иезиниң
дузалакчызы

Александра Коккина
бичизинден-не малга
ынак, малчын болурун
күзөп, иезинге бо-ла ду-
залакчы бээр турган.
Александра иези,
мурнакчы хойжу А. Би-
чи-Уруг чактың шаң-
налы «Хүндүлелде де-
м» орденин алды-
кы. Ол урун куш-
ажылы үнөлөп көр-
төлтүг кижиг кылдыр
кижизини өстүргөш,
хой ажалын талазы-
биле арга-дуржулганын
дамчыдып берген. Ам
дузалакчы хойжу бооп
турар.

Александра Херте-
тин күзөлдө боттанган.
Ол Бай-Тайга районда
«Мурнакчы» колхозтун
ийги хой бригаданын
үлгөргөл малчын.

Александра кышта-
лашкында эки беле-
ткен. Чаш хураганнар
ажал өстүрүп калгала-
ры чоттуг өйдө сеп-
теп, хонуну кыжазын
арыглап алган. Чаш
малга чиртп 50 цент-
нер көк сууны база бе-
леткен алган.

А. Хертектин өрткөн
чылда түнөлдө эки
болган: 300 хойдан 295
хураганын камгалап ал,
бир хойга онааштыр 2,9
кг дүктү кыргып алган.
Бо чылын оон-даа бедик
көргүзүлгү болурунга
малчын бузурелдиг.

Д. НОДАН-ООЛ.

Мал ажылында дүжүт

Районда хар улут, ынал-
за-даа «Большевик» колхозтун
малчыннары кыштагынын
организаци чорутуп ту-
рар. Мал чери кодан бурзу-
ла бар, чадыгга хергелээр өлкө
болгаш өскө-даа чүгүлдер бе-
леткеттинген. Амгы үеде ола-
дашкын килин тулук. Төрүүр
5670 хойдан 1868 хой то-
рөөн, оон 1871 хураганы он-
ча менди. Кадарчылар С. Арак-
чааның 177, Х. Оолактын
176, С. Дакнай-оолдун 164
хураганы магалыг мандып ту-
рар. Ол болза малдын эки
ажалда хайгааралын илер-
дип турар.

А. Намыйлаа.
Барыш-Хемчик район.

Белеткелчи хынамчалыг.
... О. Таваа.

«Малчын» колхозта хой ба-
за хураганнап ателген. Чаш
бурзуңда хой төрү берген, а
чаш малда чидирг болбайн
турар өөрүнчүг.

Моон-биле кады четпестер-
ни база айтыр керек. Чаш мал
хүлээп алмынга белеткел
ажылы колхоз баштаар чери
четпес организацистан. Ола-
дашкын ателген, амгы үеде
чидир чадык малчыннарда
оттулар ыаш төнүп, чаш мал-
га клетка кылдыр материал чөк
болуп турар.

Х. Мандан-оол.
Мугур-Акс суур.

«Дон-Терезин» совхозта мал
оолдашкын база ателген.
Сөөлгү хүннөрдө 400 хире хой,
20 ажыг инек төрөп, чаш төл
бүрүн менди.

Эрткен чылын 100 хойга
онааштыр 101 хураган кам-
галап алган коммунист Оор-
жак Аягыр-оолдун хой хур
кыштагып турар. Ам оон ко-
данында 205 хой хураган-
наан. Дуржулгалыг хойжу бо
чылын база-ла бедик көргүзү-
лүг болурунга бузурелдиг.

Т. Талганчи.

Соруктуг
аңчы

Ыраккы Тожунуң аңчыларм
олча-омактыг сөөнүнү үеи-
алдып күстүп келгил четки-
лей маналар оларын са-
гыш-сеткилге чадчыла апар-
ган.

Ындыг хоотун аңчыларын
бирээни Баран Сопна «Совет
Тыва» колхозта чурттан ту-
рар. Оон пазы-хары угадып
дөгөн-даа болза, чик кап-
пагай ажал-ижиңге чорум
адаа хенер. Төрөөн колхозунуң
экономикасын бижилгелерин-
га үлүг-хуурун килер дээр
чылдыр-ла чүткүлдүг, ола-
омактыг аңчылар аңаа чаң-
чыл болган. Ол чыл бурдуе
15-20 чедир килти, 150-ден
эзеш эвес динини өлүгүп,
өлүкү дужаан келген. 1967
чыл оон ажал-ижиңге дүжү-
түр чылдарын бирээни бол-
ган. Хоотун аңчы ыналча 450
динини, 15 килти, эзеш каш
өңгүр өлүктөрүн, а беш чыл
паланын үшү чылында 19
килти, 120 ажыг динини бол-
гаш бир бөрүнүг келгил ду-
жаатан.

Аңчылар ажалында эки түң-
недерал болуп келгени
дээр, оон областың профес-
сиздер чөүлөлдөни Хүндү-
лел бижик-биле шаңнаан.

А. ДОРЖУ.

Йөрээлдер, макталдар

Тываның алдарлыг малчыны Александр Балба-
рович Карма мал ажылынга 1950 чылда кирген.
Ол эки малчын болурунда аңыда үлгөргөл ада,
оон уругулары тос. Ийизи дээр өөредилге черинде,
өртүг Берт-Даг школанында эки өөренип турар, а
өскелери ажалдап турар.

А. Карма 1969 чылда бедиткен социалистг хү-
лээлгени алган: төрүүр 100 хойдан-на 95 хураган-
ны, хой бурзунден-не 2,8 кг дүктү алыр; чаш мал-
га 5 тонна чымчак сизгени, иштизи-биле 11 тонна
мал чечип белеткээр.

Александр Балбарович январь 1-де 50 харлаан.
Юбиларны партия райкому болгаш райкооском
Хүндүлел бижик-биле шаңнаан, «Тес-Хем» совхоз-
тун дирекциясы аңаа радиоприемникти белекке
берген. Алдарлыг малчынның моон соңаарын
ажыл-ижиңге улам-на чедишкенин, амдыларын-
га өөрүшкүнү күзээл.

С. АРТЫНА.

ӨӨРҮП ЧЕТТИРДИМ

Ур үеде аараанымның соонда өкөгө нарын ке-
зишкенин кылган. Амгы үеде кадыкшылым кончуг
экижил турар.

Кижиниң амы-тыны, кадым дээр уйгу-дың чок,
дүне-хүндүс дивес ажалдап, демисежилп турар ал-
дын холдарлыг, буянын кижилер, эмчилер кезээде
хүндүлүг, макталдыг. Мени кезип эмнээн эмчиле-
рим Юрий Павлович Шербаков, Евгений Михайло-
вич Миско, Ая Ивановна Доржу оларга чүректин
ханызындан өөрүп четтиргенин илереттим.

Р. ЧАТ.

Кызыл хоорай.

ХӨЛЕГЕЛИГ ТАЛАЛАР

Чоокта Танды районун
«Тинилеге» совхозта профес-
сиз организациынның конфе-
ренция болуп өрткөн. Ажал-
чын комитетиниң даргазы эш
Монгуш-оолдун өтөттүг иле-
кел-конференциянын төлө-
дөриниң сеткилин хандыбайн
барган. Мурнуку чылдарда че-
ли алган чүгүлдер улам кө-
вүдээрден туржук, эвэжэй
бергени конференциянын тө-
лөдөрүн улуу-биле хомулат-
кан. Чижээ, мурнуку чылдарда
төп сүт-бараан ферманын
коллективни коммунистг күш-
ажылы деп аты хүндүлүгү-
биле адылган турган. Ол ферма-
да байдал ам сыр өскө болган.
Сүт савлазды кудулаан, сав-

ган сүт хой-биле ажал үе-
ли турар. Эрткен чылдын он
айларында совхоз 5236 рубль-
дин сүдүн ачкытканын анык-
тырган. Моон алгаш көөргө,
профессорлор ажалын ком-
итети савчылар коллекти-
винге ажал чорутпайн турга-
ны толгарай.

Оон ылай топ сүт-бараан
ферманында социалистг ча-
рыштын түнелгил үндүрер,
алаа көсүк агитациянын орга-
низаастары база чок чыгып
аларган. Ол база-ла профес-
сиз ажалын комитетиниң
дөрт харылар ажалы бо-
лур. Ынчалза-даа техниканы
эдилеп турары болгаш оон
аймыл чок болурун сагыр

таттырган көжүп чорутуу
колхозлар кылмы турар. Тууду-
ла ажалчылар эвеш эвес.
Ынчалза-даа ажалчын коми-
теди оларын ортузунга та-
ныдыла-массалыг ажалды
шут чорутпалан.

Совхоз төвүнде турум кино
үндүрер чер чонуну культу-
луг хандырылганын улут
ужур-дузалыг. Ынчалза-даа
оон ажаллап турары дык чет-
пес.

Техниканы аймыл чок чо-
руун сагымы профессорла-
дык, ажалчын комитетиниң
дөрт харылар ажалы бо-
лур. Ынчалза-даа техниканы
эдилеп турары болгаш оон
аймыл чок болурун сагыр

чорук профессорла органи-
зациянын кичээлгелерин уш-
туган. Онал-одалка тавар-
жыр чорук мурнукузулдан кө-
вүдөн болгаш оон харазы-
биле хой ажал хүнү үзүлгө.

Конференциянын төлөдөр
профессорлор ажалын коми-
тетиниң өтөттүг үеде ажал-
чын четпес деп санаан болгаш
ажалын комитетиниң дарга-
зынга А. С. Сүлөр-оолду сол-
гаан.

Өтөттүг илеткелдиң тала-
зы-биле хүлээп алдынган док-
таалды ажалчын комитетиниң
моон солгаар чорудар ажалы-
нын эргексөк чүгүл хемчегле-
рин айткан.

Д. САРЫГЛАР.

«Малчын» колхозтун ынал
белеткелчи Х. Чүлдүм-Сурун,
рүн, С. Доктаал олар 1959
чылдан ателген ажаллап кел-
генер.

Х. Чүлдүм-Сурун хүнде 6
кубометр тууду хемчегле
белеткээр турган, 10 кубометр-
ни белеткен турар. С. Док-
таал токпак ышты хүнде 3

кубометрнин орнунга 4 кубо-
метрнин чарып тургузуп, бер-
динген онаалдын 120 хуу
күтүсүп турар.

Боларын кайгызы-даа 60
хар ашкан, пенсионерлер, кол-
хозтун ажал-ижиңге илдепке-
лиг кижилп турарлар.

Х. МАНДАН-ООЛ.
Монгуш-Тайга район.

«ШЫНЫН» МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

Чоокта Танды районун
«Тинилеге» совхозта профес-
сиз организациынның конфе-
ренция болуп өрткөн. Ажал-
чын комитетиниң даргазы эш
Монгуш-оолдун өтөттүг иле-
кел-конференциянын төлө-
дөриниң сеткилин хандыбайн
барган. Мурнуку чылдарда че-
ли алган чүгүлдер улам кө-
вүдээрден туржук, эвэжэй
бергени конференциянын тө-
лөдөрүн улуу-биле хомулат-
кан. Чижээ, мурнуку чылдарда
төп сүт-бараан ферманын
коллективни коммунистг күш-
ажылы деп аты хүндүлүгү-
биле адылган турган. Ол ферма-
да байдал ам сыр өскө болган.
Сүт савлазды кудулаан, сав-

Чоокта Танды районун

«Тинилеге» совхозта профес-
сиз организациынның конфе-
ренция болуп өрткөн. Ажал-
чын комитетиниң даргазы эш
Монгуш-оолдун өтөттүг иле-
кел-конференциянын төлө-
дөриниң сеткилин хандыбайн
барган. Мурнуку чылдарда че-
ли алган чүгүлдер улам кө-
вүдээрден туржук, эвэжэй
бергени конференциянын тө-
лөдөрүн улуу-биле хомулат-
кан. Чижээ, мурнуку чылдарда
төп сүт-бараан ферманын
коллективни коммунистг күш-
ажылы деп аты хүндүлүгү-
биле адылган турган. Ол ферма-
да байдал ам сыр өскө болган.
Сүт савлазды кудулаан, сав-

ЧАА ЧЫЛДЫН
БИЛЕТЕРИ

Күрүлениң 3 хуулу
иштинин чөшкенин
ойнаашкын чылдын
иштинин табиятын
на 8 катан эрттирип
турар. 20 рубльдин
облагоннамы 40-тен 5000
рубль чедир онааш-
кыга таваржып болур.

Чоокта Танды районун
«Тинилеге» совхозта профес-
сиз организациынның конфе-
ренция болуп өрткөн. Ажал-
чын комитетиниң даргазы эш
Монгуш-оолдун өтөттүг иле-
кел-конференциянын төлө-
дөриниң сеткилин хандыбайн
барган. Мурнуку чылдарда че-
ли алган чүгүлдер улам кө-
вүдээрден туржук, эвэжэй
бергени конференциянын тө-
лөдөрүн улуу-биле хомулат-
кан. Чижээ, мурнуку чылдарда
төп сүт-бараан ферманын
коллективни коммунистг күш-
ажылы деп аты хүндүлүгү-
биле адылган турган. Ол ферма-
да байдал ам сыр өскө болган.
Сүт савлазды кудулаан, сав-

